

КСЕБП, зокрема, щодо здійснення тактичного та стратегічного управління економічною безпекою певного суб'єкта господарювання.

1. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е. А. Олейникова. — М. : Бизнес-ИНТЕЛ-Синтез, 1997. — 278 с. 2. Штангрет А. М. Безпека соціально-економічної системи: теоретичні аспекти / А. М. Штангрет // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2012. — № 3. — С. 50–62. 3. Штангрет А. М. Економічна безпека вітчизняних підприємств: необхідність та теоретичні основи / А. М. Штангрет, О. М. Петрашова // Полігр. і видавн. справа. — 2010. — № 2. — С. 12–18. 4. Штангрет А. М. Теоретико-методологічні аспекти забезпечення економічної безпеки підприємств авіаційної галузі [Електронний ресурс] / А. М. Штангрет // Ефективна економіка. — 2011. — № 6. Режим доступу: <http://www/nbuv.gov.ua> 5. Штангрет А. М. Управління економічною безпекою підприємств авіаційної галузі : моногр. / А. М. Штангрет. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2011. — 270 с.

МЕХАНИЗМ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассматриваются базовые позиции, которые определяют процедуру принятия решения в процессе управления экономической безопасностью предприятия.

DECISION-MAKING IN THE MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY

In the article the basic positions that define the process of decision making in the management of economic security.

Стаття надійшла 25.01.2013

УДК 65.012.8

Я. М. Кінчарська

Українська академія друкарства

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ПОЛІГРАФІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Оцінюється рівень економічної безпеки поліграфічного підприємства та визначається стан його економічної безпеки за відповідною методологією. Сформовано модель системи економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства, система економічної безпеки підприємства, механізм економічної безпеки підприємства, показники рівня економічної безпеки, модель економічної безпеки підприємства

Сучасні реалії господарської діяльності вітчизняних підприємницьких структур характеризуються динамічною нестабільністю та важкою прогнозованістю. Відсутність сприятливих умов для розвитку підприємництва, а відтак і низький рівень економічної безпеки підприємств, у тому числі і поліграфічних,

пов'язаний насамперед з неефективною податковою та фінансово-кредитною політикою, надмірним рівнем тінізації економіки, недосконалістю розвитку соціальної сфери, що супроводжується зниженням купівельної спроможності населення, недостатнім рівнем соціальної відповідальності суб'єктів господарювання та ін. Усі названі аспекти свідчать про те, що для будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності забезпечення виживання, тобто гарантування економічної безпеки свого функціонування, є пріоритетним.

Проблеми, які мають місце в діяльності підприємницьких структур, характерні і для підприємств видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ). Гарантування високого рівня економічної безпеки підприємств ВПГ, враховуючи їх ключову роль у процесі суспільного розвитку, самоусвідомлення нації і формування її політичної культури, – завдання актуальне.

Дослідженню питань щодо підтримки достатнього рівня економічної безпеки підприємства багато уваги приділяють вітчизняні і зарубіжні науковці, зокрема, О. Ареф'єва, О. Барановський, В. Горбулін, Н. Куркін, О. Ляшенко, Є. Олейніков, В. Пономаренко, Є. Раздіна, С. Реверчук, М. Флейчук, В. Франчук, І. Циглик, А. Штангрет та ін.

Метою нашої статті є запровадження механізмів забезпечення економічної безпеки в умовах поліграфічного підприємства.

У ринкових умовах підприємство не може дозволити собі працювати за фактом виникнення загрози, а повинно діяти на випередження ризиків для забезпечення стабільності і захищеності своєї діяльності. Теоретичні дослідження та практичні напрацювання щодо проблематики економічної безпеки на підприємствах свідчать, що механізм економічної безпеки підприємства (ЕБП) повинен охоплювати всі сфери виробничо-господарської, фінансової і комерційної діяльності господарюючого суб'єкта. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає необхідність урахування всіх реальних умов його діяльності, формування механізму з чітко окресленими елементами, схемою їх дії і взаємодії.

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечити стабільне функціонування та досягнення головних цілей діяльності. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно керівництво і працівники будуть спроможні уникати й ліквідувати наслідки окремих складових зовнішнього та внутрішнього середовища [2].

Досягнення відповідного рівня економічної безпеки базується на створенні організаційно-економічного механізму, основні функціональні завдання якого окреслено на рис. 1.

Систематизовані завдання мають бути реалізовані через програму конкретних дій, що сприятимуть створенню і забезпеченню надійної економічної безпеки підприємства. Вирішення кожного типового завдання потребує відповідних коштів, суму яких наближено можна встановити лише в процесі здійснення аналізу та виконання конкретних розрахунків.

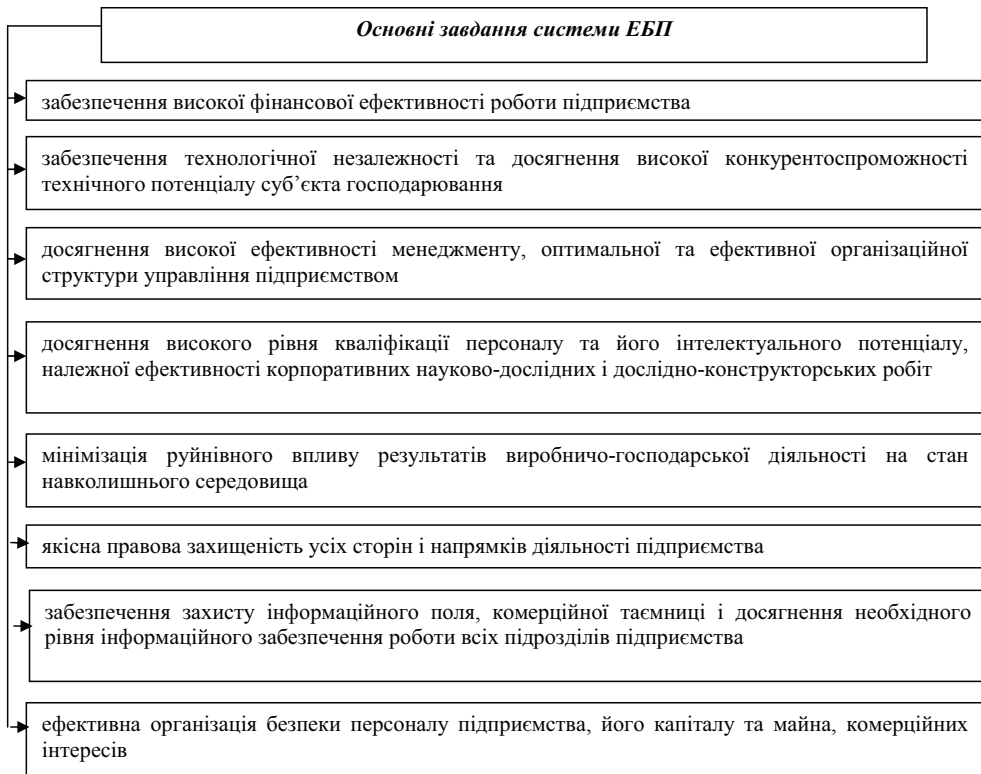

Рис. 1. Основні завдання управління ЕБП

Процес формування системи ЕБП здійснюється в декілька етапів (рис.2). Початковим етапом створення системи економічної безпеки є вивчення специфіки підприємства: структури, чисельності персоналу, напрямів діяльності. Другий етап включає аналіз середовища, в якому підприємство функціонує (зовнішнього та внутрішнього), вивчення, оцінювання і врахування інформації про кризові ситуації, причини їх виникнення та шляхи врегулювання. На третьому етапі аналізуються наявні засоби із забезпечення дієвості системи ЕБП – відповідні способи та заплановані засоби захисту економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Четвертий етап передбачає моделювання системи ЕБП, зокрема, розроблення способів усунення виявлених при оцінюванні недоліків; підготовку пропозицій щодо створення служби безпеки і вивчення механізмів її забезпечення; розроблення організаційної структури управління системою. П'ятий етап полягає в оцінюванні ефективності діяльності системи з урахуванням недопущення витоку та розголошення конфіденційної інформації, втрати важливих документів і запобіганні протиправним діям щодо матеріальних цінностей, фінансів, попередження надзвичайних подій [1].

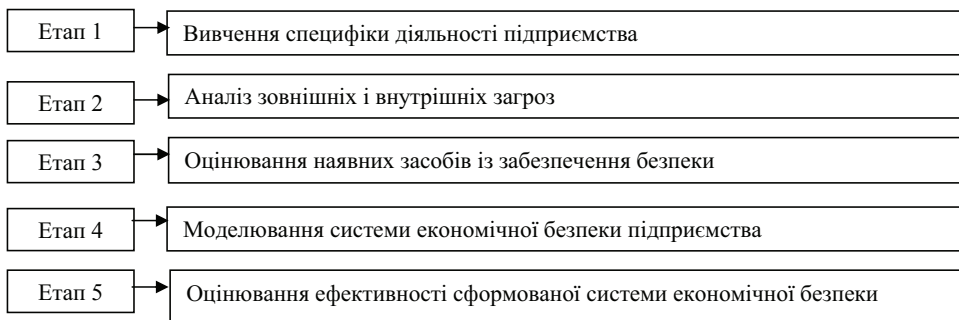

Рис.2. Процес формування системи ЕБП

Опрацювання теоретичних джерел дозволило нам розробити і сформувати структуру механізму ЕБП для поліграфічного підприємства м. Львова. Запропонована структура складається з трьох блоків: вхідного, внутрішнього та вихідного (рис.3).

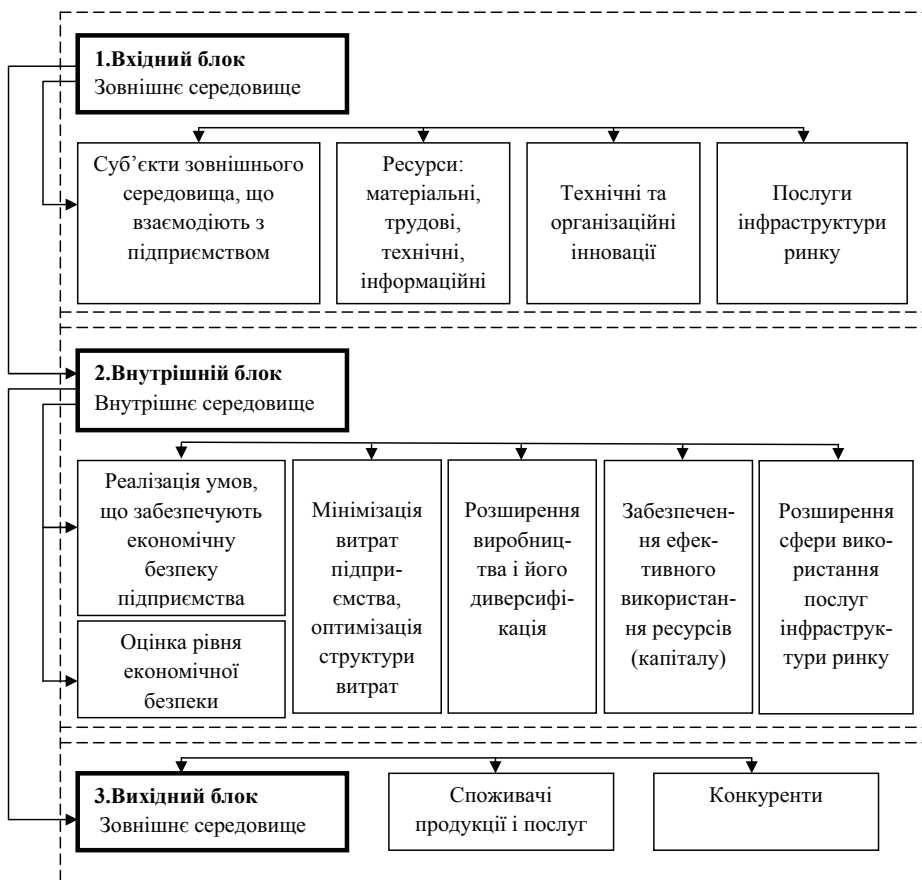

Рис. 3. Графічна схема механізму ЕБП

Основне призначення блоку 1 в умовах підприємства – мінімізація витрат придбаних ресурсів відповідної кількості і якості. Підприємство має можливість альтернативного вибору партнерів-постачальників ресурсів, окрім постачальників палива та енергії. Блок 2 забезпечує створення умов щодо гарантування економічної безпеки підприємства. Головною умовою виробничо-господарської діяльності підприємства є мінімізація його витрат. Уможлиблюють її здійснення заходи організаційного характеру, що забезпечують режим економії ресурсів, зміни в системі обслуговування виробництва, реалізацію зайвих ресурсів, оптимізацію структури витрат, впровадження нової техніки і технології. У результаті функціонування блоку 3 на основі дії товарно-грошових відносин з суб'єктами зовнішнього середовища (споживачами) підприємство здійснює реалізацію своєї продукції (послуг). Для забезпечення ЕБП інтереси споживача повинні збігатися з інтересами підприємства. Розбіжність може виникати лише з приводу ціни продукції.

Унаслідок непередбачуваних та складно прогнозованих умов господарювання сьогодні особливо актуальним є питання розроблення та впровадження на кожному підприємстві ефективної системи моніторингу ЕБП. У табл. 1 визначено показники рівня економічної безпеки досліджуваного поліграфічного підприємства за функціональними складовими в динаміці за три роки (2010–2012 рр.)

Таблиця 1

Характеристика рівня економічної безпеки

Показник	Значення по роках		
	2010	2011	2012
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Техніко-технологічна складова ЕБП			
Коефіцієнт зносу	0,692	0,714	0,739
Коефіцієнт придатності	0,308	0,286	0,261
Коефіцієнт оновлення	0,015	0,007	0,003
Фондовіддача, грн	1,04	0,75	1,31
Кадрова складова ЕБП			
Коефіцієнт обороту з прийому	0,098	0,093	0,073
Коефіцієнт обороту зі звільнення	0,131	0,385	0,467
Коефіцієнт плінності кадрів	0,127	0,281	0,418
Фінансова складова ЕБП			
Коефіцієнт операційної активності (збитковості)	(-0,101)	(-0,41)	0,001
Витрати операційної діяльності на 1 грн реалізованої продукції, грн	1,11	1,22	1,01
Коефіцієнт автономії	0,77	0,42	0,34
Коефіцієнт фінансової залежності	1,31	2,37	2,92

Продовж. табл. 1

Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,44	0,19	0,08
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,59	0,15	0,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15	0,01	0,08
Коефіцієнт термінової ліквідності	2,1	0,72	0,89
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,58	0,88	0,96
Рентабельність (збитковість) сукупних активів, %	(-14,3)	53,4	0,4
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	(-18,7)	(-126,8)	1,1
Рентабельність (збитковість) продажу за валовим прибутком, %	9,2	(-19,6)	29,9
Рентабельність (збитковість) продажу за чистим прибутком, %	(-10,4)	(-41,3)	0,2

Наведені в табл. 1 показники свідчать в основному про їх низький рівень.

На основі даних табл.1 зроблена спроба одержати комплексний показник рівня ЕБ, який включає визначення розміру мінімального прибутку, запасу відтворення та коефіцієнта відтворення.

Оцінка показників рівня економічної безпеки поліграфічного підприємства дає підстави для діагностики шляхом визначення розміру мінімального прибутку [3]:

$$\text{Пр}_m = (\text{ВМ} + \text{ЗП} + \text{ІОВ}) \frac{i_i}{100} + \text{ФВ} - \text{А}, \quad (1)$$

де Пр_m – мінімальний прибуток, необхідний для простого відтворення;

ВМ – матеріальні витрати;

ЗП – витрати на оплату праці та соціальні відрахування;

ІОВ – інші операційні витрати;

i_i – відсоток інфляції в i -му періоді;

ФВ – фінансові витрати;

А – амортизація.

Мінімальний прибуток, потрібний для простого відтворення (табл.2), разом з амортизацією повинен покривати втрати від інфляції та фінансові витрати (на виплату відсотків й обслуговування кредитів).

На основі формули (1) обґрунтовано і розраховано абсолютний показник безпеки – запас відтворення (табл.2):

$$\text{Зн} = \text{ОП} - \text{Пр}_m, \quad (2)$$

де Зн – запас відтворення;

ОП – фінансовий результат від операційної діяльності.

Цей показник дозволяє визначити, чи підприємство знаходиться в стані безпеки, однак не вказує на її рівень, через що не може використовуватися для порівняльного аналізу діяльності за декілька періодів. З розрахунків його видно, що поліграфічне підприємство перебуває в стані небезпеки, у нього відсутній необхідний запас для відтворення.

Оскільки запас відтворення не вказує на рівень безпеки, то пропонується визначити відносний показник безпеки – коефіцієнт відтворення [3]:

$$КВ = \frac{ОП+А}{(ВМ+ЗП+ЮВ) \frac{\pi}{100+ФВ}} - 1. \quad (3)$$

Діагностика рівня економічної безпеки проводиться за шкалою, яка включає п'ять інтервалів залежно від значення коефіцієнта відтворення:

Кв=(1; +∞) – високий рівень економічної безпеки;

Кв=[0,1; 1]– нормальний рівень економічної безпеки;

Кв=(-0,1; 0,1) – нестабільний рівень економічної безпеки;

Кв=[-1; -0,1]– критичний рівень економічної безпеки;

Кв=(-∞; -1) –катастрофічний рівень економічної безпеки.

Таким чином, у 2010–2011 рр. на підприємстві зафіксовано катастрофічний рівень економічної безпеки. У 2012 р., як бачимо, ситуація дещо поліпшилася.

Стабільність і успішний розвиток будь-якого підприємства в значній мірі залежить від інформації про ринкову кон'юнктуру, власний фінансовий стан і конкурентів, від результатів перспективних досліджень і розробок, тенденцій розвитку в окремих галузях бізнесу. Запровадження елементів системи ЕБ, її пристосованість до умов підприємства можуть бути вирішені шляхом наділення додатковими функціями і повноваженнями працівників управлінського персоналу.

Таблиця 2

Рівень економічної безпеки досліджуваного поліграфічного підприємства

Показник	Значення по роках		
	2010	2011	2012
Мінімальний прибуток	10858,1	8487,3	11527,4
Запас відтворення	-11831,1	-11389,3	-11503,4
Коефіцієнт відтворення	-1,068	-1,304	-0,978

Важливим аспектом для досліджуваного поліграфічного підприємства є врахування наступних вимог. Працівники, зайняті проблемами економічної безпеки, мусять мати можливість одержувати необхідну інформацію з фінансово-економічного відділу, відділу кадрів та загального ведення справ тощо. У посадових інструкціях керівників цих підрозділів повинні бути закріплені обов'язки щодо надання інформації відповідним працівникам підприємства. Такою інформацією необхідно швидко забезпечувати і керівників підприємства. Наділені повноваженнями працівники повинні забезпечувати оптимальну і зручну процедуру збору інформації, ефективно виконувати свої обов'язки, пов'язані з питаннями економічної безпеки.

На основі опрацьованих літературних джерел попередніх розрахунків запропоновано модель економічної безпеки поліграфічного підприємства, яке є об'єктом дослідження (рис. 4).

Основними напрямками діяльності створеної служби ЕБП є:

виявлення і виключення всіх можливих шляхів витікання секретної інформації підприємства, періодичний контроль за інформацією, передаваною телефоном чи електронною поштою;

вивчення ситуації на ринку друкованої продукції в процесі маркетингової діяльності, використання електронних баз, постійний аналіз інформації з бізнесу спеціальних друкованих видань;

аналіз ділової документації (інформації) конкурентів і внутрішньої інформаційної захищеності діяльності підприємства;

здійснення поглибленого аналізу фінансової складової, людського й основного капіталу підприємства.

Отже, вивчення напрямів економічної безпеки досліджуваного поліграфічного підприємства свідчить про те, що видавничо-поліграфічна галузь – це складний механізм, який відіграє важливу роль як в національній економіці країни, так і в суспільстві загалом. Для гарантування економічної безпеки підприємства важливо мати дієві механізми впливу з боку його керівників. Автором запропоновано механізм забезпечення ЕБП, в основу якого входять організаційні заходи щодо захисту складових економічної безпеки, що дозволяють підприємству ефективно функціонувати на ринку поліграфічних послуг.

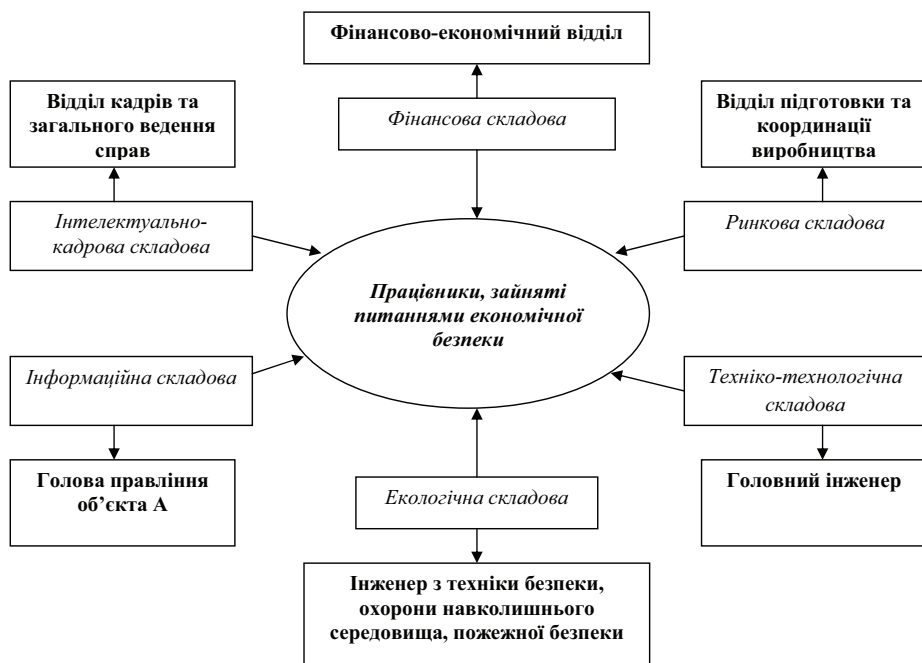

Рис. 4. Модель економічної безпеки поліграфічного підприємства

1. Гузела О. І. Основи виробничого підприємництва: навч. посіб. / О. І. Гузела, І. П. Босак. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2011. — 380 с. 2. Прохорова В. В. Управління економічною безпекою підприємств / В.В. Прохорова, Ю.В. Прохорова, О.О. Кучеренко. — Х.: УкрДАЗТ, 2010. — 282 с. 3. Шутяк Ю. В. Діагностика економічної безпеки підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Ю. В. Шутяк. — Хмельницьк, 2011. — 21 с.

ВВЕДЕНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ ПОЛИГРАФИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Оценивается уровень экономической безопасности полиграфического предприятия и определяется состояние экономической безопасности по соответствующей методологии. Сформировано модель системы безопасности предприятия.

THE INTRODUCTION OF MECHANISMS TO ENSURE ECONOMIC SECURITY IN A PRINTING COMPANY

Article evaluates the level of economic security printing company and defines its state of economic security for the relevant methodology. Formed a model of economic security.

Стаття надійшла 14.01.2013

УДК 004.042+655

О. В. Мельников

Українська академія друкарства

КОНЦЕПЦІЯ РОЗРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ

Розглядається питання розроблення інформаційного забезпечення видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ), призначеного для задоволення потреб споживачів у достовірній і повній інформації як основи прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень з метою зростання темпів розвитку та поетапної трансформації базових структур ВПГ відповідно до поточних потреб суспільства.

Концепція розроблення, інформаційне забезпечення, видавничо-поліграфічна галузь, прогнозування та прийняття управлінських рішень

Сучасний рівень науково-технічного прогресу забезпечує широке використання інформаційних технологій при прогнозуванні та прийнятті управлінських рішень у ВПГ. Створюються системи автоматизованого проектування (САПР), автоматизовані системи організаційного управління (АСОУ), експертні системи, бази знань, автоматизовані системи наукових досліджень (АСНД) тощо. У результаті суттєво підвищується ефективність діяльності галузі та окремих її структурних елементів.

Цей ефект буде значно вищим за умови формалізації обліку аналітичних даних стосовно складових ВПГ, що сприятиме правильній соціальній орієнтації автоматизації прогнозування та прийняття управлінських рішень. Банк даних потрібно розглядати як один з напрямків у використанні можливостей інформаційних технологій із забезпечення високих ефективності та темпів розвитку ВПГ.

Уже неодноразово відзначалося [4, 7, 8], що офіційна аналітична інформація про стан вітчизняної ВПГ є неповною, оскільки Держкомтелерадіо України та його органи на місцях не завжди володіють вичерпною інформацією щодо поточного стану та діяльності видавничих структур (ВС) і поліграфічних підприємств (ПП). ДАК «Укрвидавполіграфія», ряд громадських асоціацій, які об'єднують частину діючих виробників і розповсюджувачів видавничої та поліграфічної продукції, також не мають вичерпної інформації про стан функціонування галузі.

ДНУ «Книжкова палата України ім. Івана Федорова», як офіційний реєстратор випущеної в світ вітчизняної видавничої продукції, систематично і дуже детально інформує про її кількісні показники. Однак, на превеликий